کاني دل

پـه اسې خندنه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوندنه کوي

اظهار الله اظهار

سنډیکیټ اف رائیټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاښي دَ ګل په لاس کښي خوندَ نهٔ کوي
شاعر : اظهار اللّٰه اظهار
ټائټل : محمد فهيم انصاري
ترتيب : محمد اياز غزل ، شکيل احمد ناياب
اهتمام : پروفيسر شوکت اللّٰه حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ريډنګ : نوشاد حکيم ، پروفيسر سيد ايوب شاه
دوېم اشاعت : ۱۵ اګست ۲۰۰۰ ء
پريس : انصاري پرنټنګ پريس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډيمي پېښور
قيمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار اللّٰه اظهار لکچرار اردو شانګله اسلاميه کالج
پېښور يونيورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې درونډ پلار په نامه چې وائي
"دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې خومره حجابونه راوړي"[1]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هيڅ نهٔ دي پکار بچيه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ تهٔ يې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

[1] دا زما دَ والد صيب پروفيسر انعام اللّٰه جان قيس صاحب شعر دے چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که ټپلتون" کښي چاپ دے۔
اظهار

Scanned by CamScanner

هائیکو
تېروتنې او نیوکې

د هائیکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به يې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هائیکو د رومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. باید چې اولوستلے شي. او بیا په تېره تېره د ښاغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هائیکو په مجموعه" د ښائستونو د صحرا ورېځې "کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هائیکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ د هائیکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به يې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هېڅ هم نهٔ وي او زما دغې خبرې سره به بچي نهٔ متعارض کېږي چې ګني زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هائیکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلکې د نا اهلۍ د پېټو د په څخه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو نادانې ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هائیکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

چې حیرانوونکې واخستلې شي. خوله هرڅه نه وړاندې زه ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي او لولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نه کوي ځکه چې نو او دې ښائي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تېندک شوے یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلے یم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږونو کښې ښکرې شړنګوي، نوم هم ښائسته او د ټائټل کټ اپ هم ښائسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پرې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغلیو معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته[1]"

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي[2]"

لهٰذا ګڼو ناقدینو دې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے[3]"

دوېمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه یو او د ټپې د خالق نوم چاته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو ئې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړې دي[4]"

د حېرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړه چې ګنې اظهار الله اظهار په فائي ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره وو چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفي نه کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګنې نو دغه معترضین دې په خپل ګرېوان کښې سر دننه کړي او اوګوري وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب په خپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، ټکل وغیره لیکي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې د پښتو د ادب پانګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند
سرمایه نه شي تسلیمولے بلکې پښتانه به ئې په دې سبب
رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې
خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر
څومره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو
او د مذهبي، سماجي او نفسياتي رویو انګازې ولې نه را پوره ته
کیږي. خدائے دې نه کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو
ادب په لمن کښې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے
پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د
دې رنګا رنګ اصنافو د سپړدو نه سپوره پاتې شي. اوس هر
کله چې تخليقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې
برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته
حیثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څه ګنجائش دے
ددې باوجود چې په معلوم کیدلو یا نه ورکیدلو او د خپل
ځان غم په غځه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے.
لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې
او ادب د ترقۍ غوښتونکي بناغلي معتریفین دي که
اظهار الله. اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے دے
هایکو په آفاقي تناظر کښې د دنیا د هرې
ژبې، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولي دي"[۵]

ددې خبرې په ترخ کښې بناغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ
ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی
جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف
کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین
نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع
کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا
ہے۔"[۶]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره
دا ده چې د کوم اعتراض جواب بناغلي اسیر منګل کوي. هغه
زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نه دے او نه ما
دا دعوی کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نه ده
شوې. مقصد مې دا وُ چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې
رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کیږي او ټپه
د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ
یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي
تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسیر منګل
اتفاق نه دي نو بیا دې ماته په انګریزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ
جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسۍ، اردو او د دنیا نورو لویو
او وړو ژبو کښې لیکلي شوې یو څو ټپې اوښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلې شوې ده او لیکلې کیږي. چې کوم مثالونه ئې شته. زما په خیال بناغلي اسیر منگل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه ئې راوستلي دي چې د هغوئ نه ئې خپل مقصد ته پرې تقویت رسیده ؤ.

ګران بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون اُلفي اینار کو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید ځینې ټکي کړي دي. لیکي:

"نن اُلفي اینار کو میتو نوتي هوم کښې زیږېدلي غټې هایکو د فحاشۍ اعلیٰ ترینې نمونې دي بلکې دا به په ډاډه سره ووېلے شي چې اُلفي اینار کو میتو نوتي هوم کښې زیږېدلي غټو هایکو ته بیلو پرنټ ووېل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په مشاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا څه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو وار صنف دے چې غټې هیکو ګیو د فحش ګوئۍ دپاره خاص کړې دے."

زه دا ووېل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې څپله اعلیٰ و ارفع ادبي ذهني پاملرنې ته غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې ور اقدام دے د ه

رنګ د ادب د ښېر نظرئي ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح غټه ټاله د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او نګ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورزوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې مال کښې دوره وېشل زیات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ترخې تجربې اوښوولے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړ اړخونه پکښې په داسې هنر اوغندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي نو دا به فحش لټریچر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زیور" ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور دَ چا وي لهذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ ـ اوس که یو ښه خیال ته غلط اپروچ اوشي نو ښه خیال به په دې سبب نۀ غندلے کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې دَ غلطو اندازو سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې دَ راقم الحروف په کومو هائیکو باندې دَ فحش ګوئي تهمت لګولے دے دَ نمونې په ډول ترې یو دوه هائیکو وړاندې کېږي.

وادۀ کښې پام کوه ناوخته نۀ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نۀ راځي
نو دَ کوهي ټولې چینې اوچې شي

زۀ نۀ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې بۀ بعضې ته را اوپارولو چې نقل کړے شوي هائیکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې دَ هوسناکۍ څۀ ترغیب شته او نۀ ئې معنیٰ دَ شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې دَ خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم دَ وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادۀ ورله اوکړه ـ ځکه چې زما په خیال ورستو ترې کښې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هائیکو :-

کړنې لا سر راوړۀ نادانۍ کښې
ګړک چې دَ کومې چرګې نۀ ماتېږي
ورله په پوزه کښې بنله ورکوي

چې پکښې دَ جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په بچو پړې نۀ دي ستول پکار کښې نو مازغۀ ئې خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې نو ستونګي څنګه اووائي چې فحاشي زما په هائیکو کښې ده که نه دَ ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بعض تقدیر که زما په هائیکو کښې دَ جاپاني حیاتو دَ ادراک او اظهار سره سره دَ فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته دې دې توبه وي. بلکې زۀ دَ دا رنګ هائیکو دَ Disone کولو اعلان کوم.

البته دَ ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعویٰ بېخي بې ځایه ده. چې کښې په پښتو کښې دَ فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نۀ ده خوره کړې مګر هائیکو کښې داسې کېږي.

زۀ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا دَ هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او اسېز شوي دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډلو Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ
نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا
خو کښې هغوي فقط نفس کشي او برګزیده ټپې اورېدلې او
لوستلې دي او یا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري.
د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت
کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې
دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نه دي بلکې د پښتو ژبې
مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو
کښې شمېر لے کېږي.

یا قربانے:

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اترې به شي مینه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نه راکوینه
سورے سورے په کوکو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق
سره به ددې ټپو په صفایه کښې ګڼ تاویلات او توجیهات
وي ګڼې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلمي

شاعرانو فحش ګویي نه ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او
کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پېټکے په سر
دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نه ده پاتې شوې.
اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا
اړخونه دي خو منبع ئې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس
صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا
کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي
به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غورځنګ
کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه راښکل ګرانه
شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش
نه بچ ساتل پکار وي ګڼې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي
لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د ائی اېنړکو هائیکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي:

" زموږ د پښتو نوو لیکونکیو د هائیکو طرف ته
مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه دا اکثر
اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ
متقدمینو دومره څه وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو
ته ئې څه پرېښې نه دي نو ځکه دوي په دې
نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو
هغه ورسره دا هم وائي چې هائیکو لیکونکي ماته
ټول سائیکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلي دي چې اوس د جاپاني صنف نه کار اخستې کېږي. چاربېته مره شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع ازمائي نهٔ شي کولې نو د پښتو خالص خپل صنف ټپه چې د هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې دې طبع ازمائي کوي."[9]

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلې شي خو په دې کښې څوک څهٔ کولې شي چې اوس نوے کُول د ټپې په مقابله کښې د هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولے شي او بیا دا چې لوئے تحریکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زور موي.

بحرکیف د ښاغلي مضمون نګار د حوالې ددې لیک نه قدم په قدم د هائیکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه پټ عناد راڅرګندېږي چې د "انې اینډ کو لیکلو باعث او محرک ګرځېدلے دے. بیا هم ښاغلي مجروح چې د محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زهٔ پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او ښاغلے ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته د نوؤ لیکونکیو ګمله مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وېلو دپاره هېڅ نهٔ دي پرېښې اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو نه سترګې پټول دي. چې ګنې د هر دور د ادب خپلې تقاضې اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرئیلزم، ترقي پسندۍ، ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغیره کوم فکري او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے متقدمینو د هغې خوب هم نهٔ وُ لیدلے او د هغوي د خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ برېښېدل زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاخهٔ بنیادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کُول ته لارې اسانې کړې دي خو دا دعویٰ چې ګنې د شعر او ادب د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هېڅ نهٔ دي پرېښې زیاتے او سینه زورې ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوه دے چې نن او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عصري او زماني پښتو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري پښتنې به د تخلیقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا تېروي او محض د متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افادیت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صیب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او یو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لګه د خپسې ناست وي. دا حقیقت هم دے چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زیان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار دې نیم پخته اعتراض یو بل اړخ دا هم دے چې نوي لیکوالکي هایکو څکه لیکي چې ګني د بړه نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقیقه او د مشاهدې خلاف ده څکه چې نن سبا کوم نمائنده هایکو لیکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګني شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب عامر ګمایانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجیب الله عامر زبېر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "ستړګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کریم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمبني انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هایکو لیکونکي ټول سایکو دي. نو دا د هایکو تخلیق کونکیو د ذهني او نفسي کېفیتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ یوه کړي ده چې د هایکو خندونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صیب د ایم. بي. بي. ایس ډګرې ترلاسه کړې ده او سیکاټري د ایم. بي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صیب چرته هم پروفیشنل سایکاټرسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ریټائرمنټ اخستلو نه پس د یو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پریکټس هم نه دے کړے او نه د هایکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راغلي نو بیا اخر څنګه د هغوي ددې خیالي تشخیص سره اتفاق وکړے شي چې هایکو لیکونکي ټول سایکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخلیقي صنف کښې څان له د ځاے پېدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بیا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي څکه چې علت او سبب ئې یو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هایکو سره د سایکو د قافیې د سمون په وجه مزاح پېدا کول غواړي نو زه په ادب ورته زړه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

Scanned by CamScanner

پیدا کولو دغه وسیله او یې آف فیشن ګڼل کېږي او بالفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم ووائي چې د غزل لیکونکي خجل وي د ټکل لیکونکي
رل مال وي او د ټپې خالق ګېږي وي علی هذا القیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره ښوتي حربه او وسیله وي
او دغه مزاح چې منبع یې ښه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هیڅ سمون نه لري.

ترڅو پورې چې د الی اینا کو هایکو د مضمون نګار
بناغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري د دې احتجاج تعلق
دے چې کښې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
ډېر بې ځایه په دې دے چې یو هایکو لیکونکي هم دا نه
دي وئیلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک ووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځاے دې کشتي
میرغپ کباړي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت یې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ما کنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے بناغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک یې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تښتېدل ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
یوې تراشلې شوې مجسمه کښې یې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات ورانسدي کړي دي خو سرے څه ووائي زموږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سوږ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داود په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نږدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. رومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووه او دریمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. رومبۍ او دریمه
مصرعه یې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

ئې د دوؤ صوتي اهنګونو هومره د دوي مثله اوږده وي يعنې هايکو د هيئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحر متقادب

دوي ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوؤ مصرعو د صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ[۱۰]

د پروفيسر صيب فرمودات په سرسرۍ ګو خو ډېرې نيمګړتياګانې په کښې محسوسېږي او يو ځاے نيم کښې په کښې د تحقيقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټ پښتو نے کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا يک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي ادلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او تيکنيکي ارتقا په نظر کښې نهٔ ده ساتلې ګني نو هايکو به ئې د اوولسو څپو[۱۴] او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نهٔ راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قيود او حدود نه پورته کول غواړي. ګني نو د جاپان د مېنې هايکو ليکونکي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے. دغه ترتيب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا ئې هم وضاحت لازمي ګڼل وُ.

بهر حال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقادب د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې ئې د همايون هماد صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هېڅ تړون او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې په دغه تجويز شوي بحر باندې ښځي تقطيع نهٔ کېږي.

هايکو ده.

همدرد ئې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

بلکه اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې ځکه نه بلکې تسبیب ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو ادا نه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت او غورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په کوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اوولس نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دا دے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په غار کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلې که ازادې او معرا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې چرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت او ساتلے شي که څوک ور سره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داؤدزے لیکي:

"د بناغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړي چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے."[۱۱]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقول راے نه ددې غلط فهمۍ خورېدو اندېښنه ده چې ګني په هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه نه دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګني د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګنې ارتقائي مرحلې تېر سره کړي دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ انځورونه هم رانغښتلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دي پوره مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هس درې مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه
چې د هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه
تیکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصرعه ایز
نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

د مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه
واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده
خو د هایکو د اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي
چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم د تندې او تشنګۍ
احساس ورته کېږي.[13]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین د روهي سندرو
سلسله کښې په پښتو ټپو راټولولو کښې بلا وخت صرف
کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره
هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته
داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي د هایکو دوستو
له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے وو نو د تندې او نیمګړتیا
احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او د هایکو په سلسله کښې
به د خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې
کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات
اپیل کوي.

بله دا چې د هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې
ځنې سلسلې شعوري طور سره د ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې د دوستو ذهن په خپله ددغو سلسلو
کړي خپلو کښې راپیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي
ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې
په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي. او د مضمون
د نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو
ته د ځنې خلقو زیات مېلان او رجحان وي نو که چاته
داسې محسوسېږي نو څهٔ د فکرمندۍ خبره نهٔ ده او
نهٔ یو صنف ته د زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي کنې
چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه
وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب د ښاغلي اسماعیل ګوهر
په شعري مجموعه مُسکا (چې د پښتو ژبې اولنۍ د هایکو
مجموعه ده) د هایکو د صنف خلاف خپل کوم خیالات
څرګند کړي دي. د هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر
خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پېرایه کښې ضائع کړیدي.

د حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلي
دي چې ګنې تخلیقي روح د یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند
او محتاج وي او که د یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي
جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره د رائج اصنافو
نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. مل

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ساڼل مېب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چي هر روح دَ خدائے په قدرت دَ جوسي خوبنسه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چي هر تخلیقي روح دې دَ خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي کني نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چي فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که یو تخلیقي غورځنګ دَ هایکو پېرایه کښي ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک دَ غزل چاربېتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسي غیر فطري او خطرناک به وي لکه چي دَ معمول خلاف ماشوم بې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پېدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو دَ ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هرچرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته دَ جوهري دَ نظر موجودګي پکښي بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چي لعل په ایرو کښي نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوی کوم چي دَ اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به دَ هایکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښي دا دے چي دَ هایکو په ورستو دَ یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چي هایکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسي نهٔ وه نو دَ ساڼل مېب

دَ تنقید نه پس به چا هم هایکو نهٔ وه لیکلي خو ثابته شوه چي دَ خیال لوړوالے، دَ جذبې افاقیت، دَ ژبې دَ نزاکت ادراک او شعور او دَ تخلیق دَ زړهٔ چاوُدون څرېکې که په هر صنف کښي وي دَ خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چي سپرلے خو دَ خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلے وي او س که څوک وائي چي دَ ګلاب دَ ګل وړمې دې په هر ګل کښي پېدا شي کني نو ټول ګلونه به دَ خپلو همه رنګهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څومره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چي په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښي ئې دَ خولې دَ خوند دَ بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم دَ ټپې دَ مدافعینو په صف کښي او درېدل غواړي (اګرچي زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چي دَ چا دَ هیڅ قسمه دَ دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے دَ ورځ پاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښي دَ "ہائے کیوں" دَ سرخط لاندې دَ هایکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښي خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون
جبلت ، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں .... اور
فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بنا پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں " [۱۳]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور
پکار وُ چې دَ اصنافو دَ بقاء په ورستو یو زوراَور تخلیقي
قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف دَ تخلیقي جوهر نه
عاري شي هغه که ټپه، چاربیته ، قصیده او هایکو وغیره
هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے اوس
که دَ یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا
کولے شي نو هم دَ هغې شاعر دَ تخلیقي قوت نه به اخر بیا
ولې په هایکو کښې ساه اوچې - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي
جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بهر
کیف زهٔ ښاغلي اباسین ته داسې کړې شمېره ټپې په ګوته کولے
شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې
څوک به ورته هم دَ ټپې وئیلو نه انکار اونکړي . اوس که
محض دَ ټپې پیرایه دَ تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل - مقصد دا چې دَ تخلیق جوهري قوتونو دَ ادب په
هره څانګه کښې دَ ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک
نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي -
ښاغلي اباسین په ټپه کښې دَ تغزّل دَ موجودګۍ دعویٰ
هم کوي چې مناسب نهٔ ده - په اصل کښې تغزّل دَ غزل سره تړلے
وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې
تشبّب او عقل سره دَ تعقّل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل
کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نهٔ وئیل غوښتل چې
په ټپه کښې تبب یا ټپبّب وي نو بنهٔ په سهولت ئې دا وئیلے
شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه
ده چې دَ ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق
وي . هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي
هوا ، چینه ، اواز ، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې
هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب
نهٔ شي . بهرحال دَ ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق
نهٔ شي کېدے چې دَ هایکو دې ارو مرو درې مصرعې وي - باید
چې هغوئي دَ هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه - بله
دَ تعجب خبره ښاغلي اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں
میں ہوتا ہے " کېدے شي چې دَ بحرونو نه دَ ښاغلي مراد دَ
ټپې سیلابونه یا چپې وي ولې دَ اردو ژبې روزمره او محاوره
خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړي را پیدا کېږي چې ګڼې یوه ټپه په ګڼو. عروضو کښې
لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلی په دا قسمه جملو نظر ثاني
ضرور وکړي. بناغلی دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم
بناغلی اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به دا سره دا هم مني
چې ټپې کښې د یا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر
لنډې مختصر او د دوېمې مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې
دا دعوی به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوی.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخلیقي ګڼلې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے
شي نو پښتانهٔ به د خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووینځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هائیکو
طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا را پیدا کېږي
چې اخر هائیکو ته د ټپې مېړهٔ یا خاوند وئیل کومه
هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي
ته نهٔ وي حاصل. بله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائیکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بیا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
بناغلي اباسین څهٔ خفیه قانون سازي کړې وي. ایا دا سې
خبر و نه دا نهٔ ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځني بناغلي
هم د ټپې پښې را کاږي چې د سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګوران بناغلے اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي!

"ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل سواریوں کا متحمل ہوسکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی سفر کرسکتے ہیں ...... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے ...... ہائیکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا جاسکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا نعم البدل ہوسکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[14]

زهٔ منم چې تشبیهه چرته هم ثانوي وي خو اباسین صیب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه
تشبیهه راوړې ده. سنجیده ذهنونه به پرې ضرور بد
وائي. خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلي شوي ده يا کومه تمثيلي پېرايه خپله کړې شوې ده د تفصيلاتو باوجود بې ځايه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسين به دا حقيقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائيکل د سفر نه زيات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائيکل کښې نشته. ښاغلے اباسين وائي چې په موټر سائيکل د دريو نه زياتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائيکل د دريو نه زيات کسان سوروي او که چرې داسې هم اوشي نو ايا خلقو ته به هغه کسان ښوني يا کم از کم 'اداره' ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خيال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائيکل د ګنجائش نه زيات تنان سورېدل يو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسين ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسين دا هم وائي چې هائيکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خيال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاريخ، تهذيب او د رواياتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وينه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې يو ځل کوم صنف خپل کړي نو بيا ئې نهٔ پردي کوي. او س که بالفرض ټپه هائيکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ به ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقيقت دا دے چې د هائيکو وجود د ټپې دپاره پيراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هائيکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه يو اړخ ته ټپې سره هيڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټي او جديد حياتو په حواله هائيکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسين دا ضد هم بېخي بې ځايه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هائيکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبېر حسرت دا تجزيه د لوستلو جوګه ده. ليکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو ليکونکيو "ډرګه"
"څريکه" "ترائيلي" او هائيکو غوندې نوو
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دہ۔ او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګیا دي۔
دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلې" داسې وُ
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
یې ځ په وړاندې سفر جاري ونه ساتلې شو
او لا یې په سر کښې پوهې نه دہ وېشلې چې
خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو
یوائې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف
دے چې په پښتنه خاوره کښې یې خپلې جرړې
مضبوطې کړې......... دا جاپاني صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړہ وړہ حامل وو۔ ولې
ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټي قلمونه ولګول او نن دغه بوټے ودہ کوي
او د بوټي تنه ورې وښي شکل اخلي۔ د پښتنو
سترګو ته یې داسې دنګار رنګ ګلونه سپرلي دي
چې ښائست او سینګار ته یې سترګې بربښي۔"[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبرہ دا
هم کوي۔ لیکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو واري بیا تیندک شوے دے۔ ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نه راپیدا کیږي
ادب څه شریعت کوړتې خو نه دے او که چیرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګنې هغه دې د ادب دربې مفتي او منلے شي نو
بیا پکار نه وہ چې ځان ته یې د ادبي مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه رایوځائے کیږي
او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کیږي۔ دا حقیقت دے چې د
اعلیٰ د تلازمي او د علم د وصف نه سیوا مفتي مفتي کیدے
نه شي۔ ممکنه دہ د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددې غلط فهمي ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي۔ بیا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وہ چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتویٰ
د منلو او حجت قابله نه پاتې کیږي۔ خو زما په خیال ګران
ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وئیل غواړي چې ما هر څه
فرمائیلي دي یا زه چې هر څه فرمایم۔ هیڅ یې هم او نه
منئ۔ یا دا هم کیدے شي چې ښاغلي اباسین د ادبي او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تاثہل ورکوي۔
والله اعلم بالصواب۔

بیا هم زه نه پوهېږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته
بدعت په کوم خیال وئیلي دي ځکه چې د تخلیق عمل یو
مقدس او سپېڅلے عمل دے۔ او هر کله چې هائیکو د تخلیقي زړہ
چاودون راززېږېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګڼېدو

Scanned by CamScanner

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دی دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګمان ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکونکو د څلېریشتم اپرېل دوه زرم د روداد ترمخه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري آیا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه راښکونکې موسیقۍ د نشیب و فراز سره یې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوې روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت یې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلې ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده یې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بیخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وویلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے لګول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي جرړې غوځول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به اوغواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هايکو دې د پښتو په مېلمه دوسته سيمه کې له څه جرمه تهمتي او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خيال وُ چې د هايکو او ټپې موازنه او مقابله غير فطري ده. بيا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جولۍ د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپيوټر هايکو" کښې تفصيلي خبرې کړې دي نو بې ځايه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووايم.

دا حقيقت دے چې د ټپې کښ توصيفي اړخونه شته خو ځنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بېخي توان نه لري او په ذهنونو يوه ستړې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "يا قربان" يا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د لوستونکي يا اورېدونکي په وينه کښې د يکسانيت زهر خوروي. او ددې ډانګورو د ملاتړه بغير يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "يا قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بحر تقدير ددې نزاعي اړخ نه يو طرفته دوېمه خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنګ کښې دي او په هېڅ حال کښې د خپلو تړلي شوو اوازونو دائره يا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سُرونو له جادو نه نشي راوتلے چې زما په خيال د نرګسيت يو رنځ دے.

ښاغلے پروفيسر داورخان داؤد ليکي:

"د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هئيت Form بحر يا اهنګ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه مصرعه کښې يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي"

نه پوهېږم چې ښاغلے داؤد صيب د يوې نيمې مصرعې په ذکر کښې "يا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کوي. بهر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنګ جامه اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به ئې د ښائست د کتو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ ستړې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپرلي به ئې ښکلا کانو ته ګېکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وختونه بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوئ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کیدے شي چې څنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن ښځې د ستوماني لري نه راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښه وي. ما ته پته ده چې کانړے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو ډنډ شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د رواني او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه لاتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي. کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې څنې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. ښاغلي سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دویم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ورمبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دویمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې مصرعې دے."[۱۶]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه
داخو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړهٔ کښې
ستا دَ ګوګل په ښاریه کښې
ځان ترې ساته بېځې اوږدهٔ لرې لاسونه
کړي به خازه ستا دَ رُخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې دېر مهٔ کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شودو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې دَ محبوبې دَ قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه ویل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل دَ یو نوزایېدهٔ صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې دَ داخلي تجربې او هئیتي تنوع هېڅ نمونې په لاس نهٔ راځي او دَ ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض دَ تجربې دپاره نهٔ ده پکار بلکې دَ یو صنف دَ پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال دَ بناغلي سهېل خټک دَ مجموعې ټپه ایز هم دے دَ مستقل عنوانانو تر لاندې ازاد نظمونه لیکلے شوي دي او اخري دوه مصرعې ئې دَ ټپې ورمیو مصرعو سره په قافیو کښې تړلې دي او بیا ئې دَ یوې ټپې په ترڅ

کښې نظم سر ته رسولے دے چې دَ نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته ویلے شي. خو متاسفانه زهٔ به دا اووایم چې د بناغلي سهېل خټک ټپېز هم دَ ټپې په ستر ګې کښې هېڅ ارتعاش نهٔ دے راوستلے.

دغه رنګ بناغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې دَ تجربې په خیال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات دَ بناغلي سهېل خټک دَ ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زهٔ دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې دَ ټپې هیئتي تجربې نهٔ دي بلکې په ازاد نظم کښې دَ ټپې د پیوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زیات موزون به ښکاره وي. چې په داسې وړهٔ صورتونو کښې دَ ټپې په قدیم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نهٔ دے غورځېدلے بلکې دَ نورو ګڼو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش دَ هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان ور رسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې دَ ټپې دَ مزاج تکمله خو وي ولې دَ ټپې دَ فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نهٔ ماتوي یعنې ساختاتي ارتقا دې دَ ټپې دَ فضائي سرحدونو نه بهر نهٔ اوځي چې دَ انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې دَ خپلو کړو وړو مطابق ځان ته دَ نوي ادبي تحریکونو رنګا

Scanned by CamScanner

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ تنګ کوي. هيله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د يو خاص قسم ګرېز او ځنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه بنسټ ده هايکو بنسټ نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هايکو د تخليق جواز نشته يا هايکو زمونږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نه لري. ايا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولې شي. او د هايکو په راتلو پښتو ادب ته اخر کوم زيان او تاوان وررسېدلې دے.

زه دا خبره منم چې هايکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلې شعري صنف نه دے خو ولې که يو بهرنے صنف د پښتون د تهذيب او کلچر د ارتقا او احيا ذمه په خپل سر واخلي او بيا په ايمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله ددغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فيصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدينو د هايکو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکيف دا حقيقت دے چې هايکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پيدا کړے دے چې تصور ئې هم نه شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قديم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هايکو سره اوږه په اوږه اودروله او د دوارو تقابل ئې شروع کړو. زما په خيال د ټپې او هايکو موازنه پخپله د هايکو د مقبوليت او بريالی کېدو سندنامه ده. ځکه چې هايکو پښتو ادب ته تقريباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې يو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلے ولې په هايکو د پښتنو په سيمه نه صرف ځواني او جوبن راغلے بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدينو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله اسټېبلشډ صنف او د شل کالو د نووارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هايکو نه صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هايکو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هايکو کښې به کچه تخليقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري څيزونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نه شي ساتلے زما يقين

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے د هایکو د منکرینو بې ځایه ضد و نه به هایکو د اسمان رفعتونه ته یوه نه یوه ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نه ده بلکې ددې خبرې رڼې څښې ، ژوراثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

اوس که زما د خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گنې زه هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دې بد به کوي. زما خو د زړه له تله دا اواز راپورته کیږي چې د پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي . چې ژبه او ادب پرې وده موي - ذوق ته پرې تسکین رسي - ذهن ته تفریح بخښي - ضمیر پرې را بیداریږي او ژوند پرې روښانه کیږي.

زه محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو د یو بل حقونه چرې هم نه را لاندې کوي او چونکې د دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو سره تړلې شوي اصناف دي نو د یو غند نه هم عقلمندي نه ده - بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي دوارو حوالو د جغرافیائي بندېزونو ، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر دي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه د خوښې او ناخوښې باعث گرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نه ده -

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب ښځې خوا خوږي نشي کېدے - څوک چې هایکو د پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نه اوس هایکو دومره ورکه سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترگو اوگوري -

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانگه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

مأخذات

(۱) ازاد اشنغرے، دَ اظهار دَ هایکو تجزیه، ورځ پاڼه وحدت
پېښور، ۹، مئ، ۱۹۹۸ء.

(۲) اظهار الله اظهار، راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور، یکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۳) اسیر منګل، ایک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار
ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ایډیشن.

(۴) مشتاق مجروح یوسفزے، اُنی اینو کو هایکو،
غیر مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار، راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
سلمان پرنټرز بابو حیدر روډ پېښور، یکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۶) اسیر منګل، ایک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار،
ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ایډیشن.

(۷) مشتاق مجروح یوسفزے، اُنی اینو کو هایکو، غیر مطبوعه

(۸) ایضاً ایضاً ″

(۹) ایضاً ایضاً ″

(۱۰) پروفیسر داورخان داؤد، روایت او جدیدیت، ص: ۹۷
تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء.

(۱۱) پریشان داؤدزے، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې، پښتو اکېډمي، وخت یوونس نیې جې، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۳) اباسین یوسفزے، ځائے کیوں، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ایډیشن
ایضاً ″ ایضاً ″

(۱۴) ″ ″

(۱۵) زبیر حسرت، ادب زار، ورځ پاڼه وحدت پېښور
۲۳ فروري، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسین یوسفزے، "ځائے کیوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور
ادبي ایډیشن -

(۱۷) پروفیسر داورخان داؤد، روایت او جدیدیت، ص: ۹۲
تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعید ګوهر، "دَ پښتو شاعرۍ اووه اصناف" اولس کوټه
ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ:- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخیص دے چې دَ
ګران پروفیسر داورخان دَ قلم کاوش دے. لهذا دَ
هغوي په شکریه او ډېره مننه -

دېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اے دَ کلهم انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړې دَ ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله دَ نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګساريږمه زۀ
مرمه په دې چې داسې نۀ دې پکار
کانړې دَ ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

نن مې له هرڅۀ نه يقين پورته شو
ميانډې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به دَ چاجولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران دَ پښتنو وطنه
اوس در کښې غنې دَ ژوند پاتې نۀ دې
زامن دَ پلار مړي ته لاس اچوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړي
ځان کړي ناجانه بیا مې نهٔ پېژني
نور به دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې دَ داسې پښتنو پرده شي
چې دَ انګړ ګلونه او شوکوي
تر ښه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

خهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پېتي کښې او به خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما دَ وینې ډِرپ ختې دے

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله خهٔ دَ پردو نهٔ کوم
چې خپله مور رابانديې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که دَ خېرات نه دَ خانانو دَ مرګ
غریب دَ خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې پوازې کړم په نيمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ ميانډو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تاخېلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوړ کاڼي وو
نو ګيډړانو به وو تېول خوړلي

شمېر زهٔ دَ کلي شريفانو کښې يم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

يم بې روزګاره انتروييو له ځمه
مينه کوه خو راتر غاړه نهٔ شي
چې دَ جامو استرې مې ماته نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووينې څادر کړې په سر
زمونږ ه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرينې ښهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوي
غلهٔ دَ قاضي کور.کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خېر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شې دَ ژوند
څوک به له يو بله ستړونه کوي

بيا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې جوړې کښې زمونږ خېر واچوي

دَ للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېرې تبې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه موړ کړه ځي

نو زما شونډې به پترې نهٔ نيسي
زهٔ چې نامه دَ خوشبويو اخلم
دَ ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ دَ هېرېدلو نهٔ دي
چې تصويرونه دې هم ګورمه نو
وېم که مې تړول کلے په کانړو اولي

وائي زما غريبي بدي نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې دَ چم جينکۍ
راته ودونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوږو تندوې پروا نشته دے
وائي په ګېډه دې نهره يم خو
راله پيدا چرته د سرسپورې کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو تمتا خو نهٔ ده
چې يې په لاړو کړ کوے شېرينې

دا چې په خهٔ فريب کښې ګېډه يې تهٔ
ستا سرتېزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نهٔ وه

په پښو ستړکو پرې ياور مهٔ کوه
شيريني پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
د مُلا منډه د جُمات پورې وي

عيبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شېرينه ژاړي چې مې سرغوځوي

بې ځايه نهٔ دي وېربدل د بنګلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم ربېږي چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار دَ ړندو دے تاته ښهٔ پته ده
تهٔ دَ کمڅو ولونه مهٔ پرانیزه
تور دَ سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خپرخو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څهٔ ننګیالي دي قاتلان دَ سیمې
دَ سر ساتلو په بدل کښې مدام
لوښه جولۍ ته دَ دښمن غورځوي

ناپوهي خپرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نهٔ شي
څوک به په کانړو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو دَ تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چېو ته دَ سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانیسو

ځان کښې څوک توان دَ تماشې نهٔ لري
بس دَ هوا په لور روان دي زغلي
څوک دَ پېریانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

ستړېږېس زمونږ دَ لارې خنډ خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو دَ ښکلې ناه په يو دَو را اوځي

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هر چا سره مينه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

په هيڅ فريب دلاسه کېږمه نه
کټ چې پردے شو خو دَ نيمې شپې شو
سترګې مې نهٔ ورځي که ډېر ستړے يم

زړهٔ کښې مې اور دَ مينې بل شګله شي
دَ چا په کور کښې چې ښېرينې نه ما
لوړه ژوندی ' انغرې مړهٔ پرانګوي

ځمه سلام دَ هواکانو په رُخ
يم دَ سپېرپانو دَ ګوډلی په مثال
ځان راته مهٔ سپاره بې کوره نه شې

شونډوه مې رو رو دَ ښکلې شنه کېږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګېرېمه چې
دوه تورې يو تېکي کښې ځانځ شګله شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دارې وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو که دې سترګې پټې کړې نه وې

زه خو دنیا ته فرښته ښکارمه
ډېره له دغې ویرې نه خرابه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نه شي

څه بې حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دي قتل توریالي دَ وطن
زه هم مون باندې ښکم سره څم

اوس به په دې کښې تاته څه وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیریني
مني زما او خو بنه خپله کوې

دَ برسنلاې ګل یې شیریني زما
که په جبو کښې هم مېشته یې مدام
تور به دې پورې په لمنه نه شي

چې دې بهس کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیریني زما
خولې ته تو کلې لاړې نه راځې بیا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګې ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
مخ به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وينې

نن يوې ښځې خپل خاوند ته ويل
سختې بې ځايه په ورو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپينې ږيرې دې حيا راځي خو
مهٔ وايه دا چې فرښته يمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقيقت دنيا کښې ډوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږمه نه
زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبير غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقيبان
خدائے شته چې نور ورته هيڅ نهٔ وايمه
خو لږه منډه تړې ضرور خلاصوم

دَ مينې لار کښې چې تيندک شمه زهٔ
شيرينه اووائې په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې يې

Scanned by CamScanner

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائې چې نن هغه سېلاب يوړله

شيرينه وائې له تازار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائې که اور ته موهم واچوې نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما څه غوښتلي وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو
چې مې د مرې کېږدې چيچل اوليدل

دلته انصاف د چيند خانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوباېلې که پوزه کټې

او وائې خپل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتني ستا تورې بڼې داسې دي
لکه چې څرګه څوک په زور اونيسي
او ورته اووائي هاګۍ واچوه

منم دَ مينې تقاضې منمه
قسم دې ما به هيڅ ويلي نهٔ وو
خو واره چې خولې مې د اوخوړې

څوانه څوانې او دَ سپرلي مازيګر
داسې په يو بل کښې غرق شوي ووموږ
چې رانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زموږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسي ګڼې ښهٔ به نهٔ وي
موږ خو په بيعه ځان له شر اخلو

تېښته دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شيرينې
خو ګوتې اوبو کښې د وبهدل ښهٔ نهٔ وي

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لويه دَ ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

منم فریب دې خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځوانۍ مړګ مسکې مسکې ګوابنونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

○

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګني نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

○

ژاړې له سره لوپټه درې کړي
وائي بصر له کوره ښېې مه کوه
ګني نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شې چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

○

څوارلس کلیزې پېغلې ماته وئیل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړې

○

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږې تېښتې مې اولیدلې
پرې مې کړې نن ځان له د بړېتو څوکې

ښېه کښې له کوره پښتنې نهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خو ځه خپل کاله ته
دَ ننګ خاتهٔ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو ټوله شپه بیا
ما سره ستورې پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو شېرینې زما
دَ زانګو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږدوه خټکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسې بې خوندې نو تهٔ
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

هړو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وائي
راله په لاس باندې ګمرے جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بیا به ځاروو ته بوتاوه کومه

خو چاته خهٔ او چاته خهٔ بانه شي
دَ شلو ژړندو که راوتې وې خو
ګېږ شوې اخر دَ لوپټې پسکې کښې

خلقو په ما بدګمانۍ کړي دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در او رسوي
عقلونه زار شه له هغې تېند که

ګرانه شوه ډېره دَ پښتو پالنه
پلار ئې په سونډ بانلي جرګه کړې وه
لور ئې دَ شپې تیارهٔ کښې کور پرېښے دے

غلهٔ راختلي دي په کور، غلي شه
سوڅ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړي چې ماله پلوشې دَ سحر
څوک ئې پلوُ قدرې هم اونهٔ وینې
کور ته دَ شپې تیارهٔ کښې ځان رسوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان یې یو نسي جولۍ ته د چا
والې نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کنې غرقه شومه

○

پهٔ ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

○

مور یې نن پلار ته په حیرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مرو مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اووائې نهٔ پورې کوم نکرېزې
رانه چې بل وطن ته ځې مېلمنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اولګي

○

د پښتنې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نڅیم
له آئینې نه هم سترونه کوي

○

څوک ورته پورته هم کتلے نشي
آ چې سرتوره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوېته لوېته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساړهٔ ساړهٔ آهونه څله کوې
ستا د ځوانۍ تاؤ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي ټول د واورې بتان

زهٔ څهٔ تپوس کوم او تهٔ څهٔ وائې
یوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړې په اوښ باندې سورلي کړېده

خوښه دې خپله ده خو یاد اولره
ګرځي به تل خاورې په سر سپوږمۍ
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولي

د ښار ماحول درنه څادر لرې کړه
یاد کړه جماز چې به راپورته شو نو
شوې به ګوټې ته په یو دوو دننه

وائي بې ځایه طمعې مهٔ کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورې ګڼې
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

زهٔ يې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د عمر
پېغلې آنګې کښې په خرپوسو شولې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یم د تعبیر د بلاګانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړمه ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کړ ځوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا ځوک ګفت قدرې کولے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندې اشو
له ځانه ورکې شایسته پېغلو کې
مسافران درته یادېږي که نه

مونږه دا چې ستا د زړه ښه ګټه
خو چې زما ګرېوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

ستړګي په ما باندې بېخي توري دي
ګورته په دېره مورده پس راغلمه
په سرو جنګو مې استقبال مه کوه

دومره زېږېدلے یم د ژوند حادثو
اوس چې هر ګور کښې مړوه اونیسي
په ما د ګانو بارانو نه کېږي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
وائې خوشبو ستا د بدن رازونه

○

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يُو

○

ما ورته ويل چې کله مه پرېږده خو
منې کېده نه خکه تېر مابنام ئې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د يکنګ په خوند يوے شمه زهٔ
ذره هم خپل سي ته نهٔ پرېږدي ما
شپې ينه ماته مېلوګان ګڼړوي

○

دا نهٔ چې يوے نهٔ يم په سود او په زيان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږده مه

○

منزل ته ګښې مرحلې پاتې دي
لا د ګنځو ولونه مه پرانيزه
چرته تيارهٔ لار کښې تيندک نهٔ شمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما اوويني
څه رازداري خوشته د مور او د لور

زه چې د سیند چپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه اوو ایه چې څوک یمه زه

بنه روغ رمټ یم چې بهر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندي تاوید کړے دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دے
د رنګ سپېړلو پیغې پرېږدي و څکه
مونږ په صحرا کښې او به خوړ کړے دے

مونږ به سپوږمۍ ته وو ښځو اختلي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د کور
درشل که اودرېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لاس کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه وایمه
بنګړې دې مات شه د پینزیبو سره

ددې ستم به څه تعبیر کوې څوک
بنه چې مې غرق کړې نو شېرینه وایې
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند کېږې شوې
د میاندو تینو کښې شوده او چشولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زموږ تږولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زموږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره دېرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خوځښته په دې ښکلو زما
چې يې په زړه پورې ښه کلک اونيسم
دَ ښائستونو ، دَ جمال شاعر يم

○

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

○

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وښل مې څوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال رابنکلو

څوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان دَ زړونو اورژو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نه نيسي

○

سره راله ډوبه دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَ چا نه اوکړم
دَ کُل سينه کښې هم دَ کاڼي زړه دے

○

دَ خدائے نه اوېرېږه ، غلے شه بس
سکڼې ما بنام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مه کوه

Scanned by CamScanner

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوربې ماړه شو
خو ملکان د ګلي
د لوږې مړه شو

ځمه چې وړاندي
نو اسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندي

قد مې لونټي
او جينکۍ د کلي
ماته ښکنځي

غم مې لږ سپک شو
ما اېنې ته کتل
ځان راته ورک شو

مخ مې بدرنګ شي
چې پرې هوا اوګي
آئينه زنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شېرینې مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

○

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

○

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژرنده به وار وي

○

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

○

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځاځي

Scanned by CamScanner

دا ستوري شړېږي
په هر قدم غورځي
د خلقو جوړېږي

اور کېږي الغيبتي
ستا تصويرونه ګورم
خوب رانه تښتي

کور ته دې زړه ځي
ژړنده د سوال: پياله او بو
چېرته کېږي ګرځي

په تال چې ځانګي
ځي زړه سترې پېغلې
اور ته وردانګي

جنې چې دې بنګل کړم
خدائ شته د هرې سيمې
خاورې به ګل کړم

نيت دې خراب دے
ګنې نو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
د زړه درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له ښې سپک شي

جنګونه کېږي
په تويو دو د وينو
تندے ماتېږي

وينې به تل څکي
چې دا ښاريان همېشه
پې د يوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
د اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دړدونه زيات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

باران وريږي
په زړونو اور بلوي
وينې څڅيږي

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ويجاړ شي

يو خوب او خيال دے
کارغهٔ زده کړے کله
دَ زرکې چال دے

داڅهٔ ناتار دے
اوس هر يو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو يو څاڅکے هم
ما ته درياب شو

Scanned by CamScanner

خوشې فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازَوې
هسې اوزګار ئې

○

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس پـه ولاړې

○

هسې به ونړشي
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوځي
کومې به شنړشي

شماري بس ستوري
دَ شپې راپاسوې ما
کار داله ګوري

○

کښېنه کم بختې
څوک دې میراته نکړي
دَ ګلو لښتې

○

ستدې وائې
را ټول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
دَ اونو سپوري

اوواڼې پوے شوي
تهٔ چې مسین شوې په ما
لاړلې توے شوي

تیکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچي مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنگ شي
چې نیمه شپه چغړه کېني
دَ بنګړو شرنگ شي

اوس هسې ژاړې
نهٔ راځې خولې ته بېرته
تو کلي لاړې

دا څهٔ قیامت دے
ځواني دې شوخه دهٔ او
تصویر دې نت دے

خوشې دستور شو
پانه چې ستا زیړه شوه
نو ځکه دې سور شو

○

کور کښې تنها یم
اوس به د زړه زخمونه
چا ته زه ښایم

○

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وانې کوکو یم
راته پسخېږي تپې
زۀ هایکو یم

○

قصه خانې کښې
ښکاري کاږۀ مخونه
په آینې کښې

○

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نۀ شي
د چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکالو شي
د زړه درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځي زما سپورے
وائي هر څه منم خو
راته به ګوري

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړه مې ویخ دے

راته جختېږي
وائي غني ډېره ده
واوري ورېږي

سم له مابنامه
شفق شفق خوره شوه
يو ګل اندامه

زما حيا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه نغښتي
پیغلې را اووتلې
له کوره تښتي

○

ښکاره به غلا شي
تاته چې ګورمه زه
دار مې خطا شي

○

زړونه درزېږي
چې آینې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

زړونه مې رنګین شو
راکښې مستې راغلې
سر چې مې سپین شو

○

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
څه ځځ دې تور شه

○

سر که مې سپین دے
په هیڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شین دے

Scanned by CamScanner

دَ کلي خلق څهٔ ړاندهٔ خو نهٔ دي
خدائے شته مرۍ ته به دي لاس پرېوځي
چې دَ هتیانو غلا په تیږه کوي

○

اووائي ټول دَ اکیڅن کسے دے
ایټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېوني نهٔ دي چې تا یادوي

○

زړهٔ غوڅوي دَ اوازونو فرېب
چې میښتانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګینه حادثه ده دَ ژوند
خپټې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
یو بل ته اوس دَ مینې خط نهٔ لیکو

○

دَ خپل بنایُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر یخوي

○

شېرینې تا سره له دغې ویرې
وادهٔ ته غاړه اېښوداے نهٔ شم
زما به تا سره کوېږدن ماته شي

دا کتابونه په نظم کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه شمه
که هره لاره د منزل لاره وه

تن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمعې له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدورې په کومه ورځ اونه کړې
بچې یې تږوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې یې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته اوښکې په سرو غرمه کښې
زړه د کونتړو سېل را والوځوي

ناساپې کښې که کړي نیازبینه وانې
د زړه په سر مې په ټوپک اوولې
خو چړمنګې په لاس کښې مه رانیسه

دَ زړهٔ درزا مې په اختيار کښې نۀ ده
ښار کښې جوړ اوشوله دَ بم چاؤدنه
دَ کور تمبه دې په يو درز درې شوه

يوسمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

يوه جنګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو رانښکل دَ اديرې حدونه
ټول بيا دَ يو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځايه ما سره اېرې مهٔ وهه
زمه بس زمه وي که هر څهٔ وائې
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک يې اونهٔ کړي ټپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زيږګي يې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شے ورته ما وويل
دَ لېونۍ شونډې يو رپ اونيوې

پېغله چې مانه انتروېو اخلي
ساه په سکېندو شي ځه په ګرانه واني
ستا سوځه خيال دے د واده باره کښې

○

په چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اونکړم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

○

سر مې قربان کړم خو د چا د پاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خټې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج ئې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

○

داسې نخچوړ کړم ازمېښتونو د ژوند
شېرينې ستا خانه به وش يادونه
اوس د زړه دشته کښې پړاو نه کوي

○

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
کماډې ګيا دې اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرم دَ چا ' سزا دَ چا لــوېـږه ده
یو دَ پولیس له ستړکوڅان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راتـه مهٔ ګورئ که غریب نهٔ کوؤ
کښي خوبونه به موهم کړو حرام
موږه دَ چا میراث خوارهٔ خوړلئ یو

زړهٔ يې غلبیل ' زلفې يې تار په تار وي
وېـل يې زهٔ ډېره بې خوښنده یم
کښي نوتهٔ هم هېڅ هېڅ شي له حیا

شیریني اوباسه زکوٰة دَ حُسن
دا افتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نهٔ کوي

سر به بې ځایه درله څهٔ خوږوُم
دَ پښتنو له هوښیارئ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جړي سازوي

په څهٔ پوهېږې نه ماشومه يې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني میوه اونیسي

لاس زاله مه راوړه ناداني جيني
بلا کړمې ده په وجود کښې زما
پام چې پېترې ځړته لمبه اونکړي

دې تورزنان به داسې هم اووينئ
چې ئې سرګند شي دګناه رازونه
نور زر په خپله بنځه تور پورې کړي

شېرينه اووائې په ډېره مينه
ځړته خو لار غلطوه لالېه
وېرېږم لار ځړته غلطه نه کړم

چې خځه بلا ئې ته ئې حسه جيني
زما د زړه د قيامتونو دروازه
خدائېګو د کانې بت کښې ساه راولي

يې د سرو سپينو خزانه شيريني
درته خراب د چا نيتونه نه شي
کنځي را اوسپړه ماران پرانيزه

دا نظر ونه به تيندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کږو وږو لارو کښې
وه کهلاللي سم کړ ځدلې شي ځوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوند د حُسن ننداري ځهٔ کوو
درانهٔ پېټي وو نه مو پرانه دي په سر
کالهٔ ته څو که چرته ملا نيغه کړو

پرېږده چي پېغلې ځي په خپله لاره
څېره يې مه کښې ستومانه به شي
توري څڅې دي که لاپاري شولې

وايم چي ټولي ستومانۍ به اوځي
خو ولې دا ارمان مي اونهٔ رژي
کور ته چي راشم نو لا ستړے شم

شېرينه اووائي قربان شم له تا
غزل غزل مي راخوربېږي په زړهٔ
ستا هاځکو رانه ټېږي هېري کړي

دوه ورځې ژوند دے تا ته ښهٔ پته ده
زړهٔ ته راځخته شه دُ ناز مېرمني
سرکښي پرېږده دُ شيطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چي قدم پدم دُ کابل جينکۍ
راته په لارو کښې شيندي ګلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه ئې له سترګو ګلېدو او وېستم
ماله قسم راکړي چې غږ مه کوه
او خپله ټول کلی خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوړې نه دي
غریب سړے یم خو ګل ښا ښکي زما
دَ چا عېشونو ته پسخېږ مه نه

ګڼ تصویرونه شي خواره په ذهن
عېن چې په نیمه شپه زمونږ کلي کېنې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حېرانتیا خبره ولې نه ده
غو ټوټه چې ګل شي په قیامت کېږي دَ ژوند
ځان راته دېر خداېګو ښکاره شي

زړه مې اونیسي، سلګو کېږي واني
خلق خو خلقو باندې چل ندهکوي
کور نه په نیمه شپه بهر مه اوځه

سېند ته ګلونه ورګندار کړي واني
څه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږ ه مېنې کتابي مېنې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یاران شپې رانیکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
کله کورونه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څه حدونه شته دی
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښایست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نه پېژندو ښکارې هسې
لکه په ګړوکښې چې اوبه وې روان

زما د خاورو کور جوګه نه و ستا
شپې ېې ما په اسمانونو غوښتې
څه او کړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
بیغلې دې تا سره سیالي نه کوي

توبې ویستلې یو نوکر وېل ئې
کورکښې چې صبر نه وي بي بي ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلي له ما

Scanned by CamScanner

هر څوک چې څه اوکړي، رببې هغه

لار کښې کښېنه ماه خپله لار اخله

ستا پخپل کور کښې هم تورسرې شته دې

تاوده ، ساړه که دې د ژوند اوبیدل

پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي

بیا به په تا باندې غوټه راشي

ستړګې له دغې ویرې نه پرانیزم

زما د زړه په رنګې تېق اونه چوي

ته چې شېرینې پوکنه پرسوې

زغم به کوې ډېر که حالات شي خراب

لاس چې د ورور مرې ته وانه چوي

د کور انګن کښې څوک دېوال نه وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه

زه د تېول کلي نه نفرت درکوم

ته راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه

که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړې

بیا به ترې ګرځې او بېزې جوړې وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونو کښې اور د مینې بل کړې ګټې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدا بخښو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه د ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې د ښار پارک کښې راټولې وي نن
وښل ئې راغله یو ویشتمه صدۍ
ځې چې د کور درشلې اوغورځوؤ

شېرینې زړهٔ دے نرم تودے نه دے
نمائشي اوښکې عبث تویوي
کاڼې اویو کښې وراستهٔ کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لکه د چرګو د بچو بُغرې شي
او نخلي خپلو کښې وران بېلوي

لږ انتظار د محرومۍ ئې اوکړه
تر څو چې چرګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هګو باندې بچي نهٔ کښېني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ قام تور سري دې سر تورې نه شي
تازه تازه غوميق غوميق پيغاې اوس
کړې خيرات پسې ، داکي غورځوي

فتنه فساد به تړې جوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ کلي
دَ کوم چارې مزدوري هم اونيسي

مات شي بېخي دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې تول دي په اوبو وړي دي

لا به شامله صدي هم تېره شوه
خو لا زموږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق دَ غار نه راوتلي نه دي

وېل مې راغله يووېشتمه صدي
دې کښې کوشه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را او نه ختلو ، شپه تېره شوه

تا به وېل چې مړه ژوندي ستا يمه
خو داسې کومې مجبورۍ دي وي نن
فريم نه چې تا زما تصوير دړې کړو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په خټکل به مې اوده پرته وې

ډېره کم عقله يې زما لېونۍ
اوس د چا خولې خو څوک کنځلې نه شي
زما په سر پاسره شر مه کوه

موږ په جامو کښې نه ځائېږو په دې
چې دا ده راغله يوويشتمه صدي
کور که مو وران شو نو پروا د څه ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چپ راکوې
ستا په کنار کښې خو اوس پېږې مه نه

ورته مې اووې حيثيت څه دے ستا
وېل يې غواړم چې بربنډ نه شي څوک
پرتوغ ابنسو نه جوړوم لاليه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاسو ته ناسته نه يم

Scanned by CamScanner

زړه مې تږی اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپېږنې غېږ به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نیستي غوټۍ کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بنځي د شپې ځواني ده
سپوږمۍ به دي کښې هم ستوري نه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړه د بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

کله اودرېږي د نکهت قافلې
له د ګل وږمه وږمه خورېږم
خوبونه وینم تعبیر ونه وېشم

تهوله د زر او زور خیره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نه شوکوم
څوک د جرګو هلو پروا نه کوي

د نوي نسل څومره لوړ زړونه دي
د پلار نیکه هلو ونه هم ورکوي
په ادیرو باندې پلازې اودروي

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زمانه هم ګیلې نهٔ کوې
لور دې مدام ماسره ژبه کوې

لږهٔ سر تېزه ده بد خویه نهٔ ده
که دغه یو عیب ترینه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښهٔ جینۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې مچ
زهٔ هم دَ هائې بلډ پرېشر مریض یم
زموږ دَ دواړو ګذاره ګرانه ده

دَ نمر پیتاوي ته لا ناست نهٔ یمه
چې څوک تمبه زموږ دَ کور اووهي
اووائي : خان وېل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي دَ کلي
واغوندي پېغلې دَ رېښمینو لباس
په ما دَ اوسپنو نیغې اوچیچي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه دَ خدائے نه لږه وېره اوکړه
دَ چا آزار دې چرته اونهٔ وهي

زړه به اخر څنګه زما شي په ځای

سر کله او خوړم کله نیم پاتې شم

سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

○

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده

چې یو ساعت یوازې کېږمه نو

زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

○

ښکارې چې خاورې مې په سر اړوې

زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه

او لا میوه یې هم نیولې نه ده.

دې کښې څوک لاره د منزل او مومي

ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې

د اورګو قافله لوټ کړه چا

○

مونږ ځکه سر باندې خپې ګرځوو

چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي

برق د بجلۍ شي د باران شپه شي

○

باران شپې شپې ورېږي مګر

اوروونه بل دي د نغتر په اونو

بیا چرته تندر په ځنګل پرېوتهٔ

داسې که څاڅکې څاڅکې کېږې ګلې
دا تسندغرے زړهٔ مې اور اونهٔ کړي
شابه شپې شپې راووریږه

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
ماچې ئې طمع دَ خوږو کولې
دَ کړېلې نه هم ترخه اوخته

یمه په هر ښکلې مئین شیرینې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترینه دَ نمر سپینه رڼا جوړه شي

بیا چرته پېغلې ستوماني اوباسې
ګنې نو داسې چرته شوې نهٔ وو
دَ کوژر غنچې اودَ چینار اونو کښې

وائي جولۍ به مې ترڅو خالي وي
ګلونه نهٔ کېږي اننګې کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته اوغورځوه

زما ژړا ئې دَ زړهٔ تاوُ کموي
دَ پشکال خوب چې سبوا شي کله
پېغلې ځاري دَ بارانونو لاري

اوسپاري خلق سرو لبو ته دَ ژوند
راشي بيا يو ساعت له ننهٔ اودرېږي
ښکلي، زمونږ دَ وطن سپرلي دي

لـه جنګه ورستو ئې پخلا کړم پـدې
سر مې ماتېږي لېونے نـهٔ شمه
يوه د سپين ګوتې خو راکړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خيال اخـله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلي سخته چټکه راکړله

ښه ده سمه دمه وي کاروانه کوې
خو دَ شهلا زړهٔ کښې څهٔ غلا ده ضرور
ساک ترې سيلۍ يوسي چې ما او ويني

دَ زړهٔ درزا راله په ځانے اودروي
ټک ټک چې اورم دَ ګړيال، شېرېني
وايم که ما باندې څوک وزې کوي

ګڼ آوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مري غلے شو
پېغلې چې خېو کښې ګوګنګرو کان اوترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شي
پېغلې چې ماشوم له د فیډر ورکوي

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټ اووایې
د سرو نتکې راله جوړې او که نه

سم له مانبامه چراغونه وژنې
په تا کښې څه ناڅه تیاره خوښه دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کاروانه د چاوس کښې نه وې
هر څه کېدے شي لېونۍ خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږومه چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه روانې نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب یې ژوندي لره څو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښایمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپړلو رنګونه ستایمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه یادوم
ټول تعبیرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

زما تصویر ته ئې ژړل وېښل ئې
پېغه د مرغۍ مې درله هم راوړي وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

○

خدۀ زوروړ دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوري نيسي
او نېغه لار راته ښودلے نۀ شي

○

مړ نۀ شم ځانے راکړه د زړۀ په کور کښې
تاوده، ساړۀ که د ژوند ما اووهي
زما په ډيل نمونيا شي ګلي

شېړينه ګونجې په تندي راولي
وائي ربښتيا خبره کوه
ستا د جامو استري په خدۀ ماته شوه

○

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تميز د جنس او د جمال نۀ کوي
اووائي ټول خوندونه يو رنګې دي

○

ستا د ښائيست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان او وپېژنم
ما د بودۍ په تال کښې مۀ ځانګوه

خپلو همځولو ته شېرينه وائي
سر ته يې خبر شه خو باور مې نه شي
رغېږي نه د پشکال لېونۍ

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونۍ
درنه په لاره تېرېدلی نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاغا چا سره لاړ اخلي

يې د نازونو اسويلي شېرينې
ځان چياله ورته کړې په لاس [illegible]
کښې دنګلونه به دې تول والوځي

وائي ګيلې دې په سر سترګو منم
مانه باد وېړې غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

ميانه دې په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تورسرې او تختوي
بيا يې د خوښدو څوک تپوس نه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې خبرې څه جواز خو به وي
خدایه شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېښوس الوځي

خدایه شته خبره به صفا کومه
دا خو بنځې بې انصافۍ ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوښدې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هیڅ بیا له خپله ځانه نه شي خېږ
ښځې را پاسي خاوندان قتلوي

تېښتا له خپله ځانه څله کوے
پرېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدایه شته د کور اونې څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځوانې شېرینې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساګانې نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

Scanned by CamScanner

زه دې له څخه تېرېدلی نه شم
هر څه ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار رابانده مه ځوروه

په مړو حساب دي تماشګیر د حُسن
ستا د نظر تاؤ یې چې اووهي نو
د کیکدانو اوني ځپېږي اونیسي

ستا زړېدو راکښې سختي راوستله
چې را رواني دي شوي اوښکي په غږ
کاڼي اوبه شو او اوبه کاڼي شوي

په څه ناترسي اوړېدلی یمه
وائي که بل چاته دې اوکاته نو
ستا کېږده کښې به اوبه اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو یاد اوله ره
چې جوار ګرو سره مینه کوی
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
ته د هوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولې دې ما

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مېنه دَ مار خپله ده شیرینې زما
لږه په خیال گرځه سر توره نهٔ شې

○

اووائي گرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر ځهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

○

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره واړوي شپیلي کېني وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبر وم

اووائي ژوند دې شوگیرو او خوږو
په نیمه شپه چې او به خور له ځې نو
خدائی گو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

○

سترگې به خاورې دَ پېغلو کو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرگان پاسي او
ځانگو نه پرق وهي بانگونه وائي

○

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کېني وائي
تهٔ چې زما گناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

رب دې په دې خبره ما نشهٔ نیسي
پېغلې د ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند تښناه اوبو اوړې دي

منم خبرې زما عادت نهٔ دے خو
چې پښتنې پکښې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څهٔ نازلېږي په مونږ
پکښې تور سرې چې سر تورې نهٔ شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نهٔ کوي

شرمېږي بیانې او ښهٔ خوارېږي بیا د میانې
یاران کله لرې چې قتله اوورېږي
نن هسې ؤ کالي مسو د چم پېغلې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اوویل
ګرانه! کله مالهٔ دې پتلون راوړو نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه واده بېخي لشه اووېسته
جوړې خاوند دې زده زده اوخته
تا خو د بوټي نه بلا غوښتله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملامه تره
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژني څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډا کاني کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوم چې هر څهٔ کوي، ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردې ډېران څخله یمه

ماتېږي کاڼې تل په کاڼي باندې
زهٔ چاروګي چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې مانهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غور ځنګ نهٔ کوم
ګڼې په ما باندې دَ ښار مېرمنو
نن دَ ګډانو غوږې هم اوخوړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته هیڅ پاتې ملامته نهٔ یم
لوږه او تنده وکه وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولے نهٔ دے

○

اوس به د ځان څهٔ صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړے شومه زهٔ
شیرینې تا سره مې ښنه کړې وو

○

خدائیګو په خوند پسې د ژوند ړاندهٔ شو
اے د ځوانئ د تقاضو سپړلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې دوره ناآوزګاره ئې خو
تهٔ چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ درته یادېږي که نه

○

د زورآور اوبهٔ په لوړه ختلي
آ چې بد خویه یادېږه کلي کښې
د خپو تلې مې هم هغه ښکلوي

○

رب دې ژوندے لره خو دوب دې کړمه
زهٔ به چکس کښې خاخا راتلمه
راته چې ملاﺀ ستا په اوبو کښې وې تهٔ

Scanned by CamScanner

ورسره سېل له دَ سینډ ونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مځې غوبنسه بلا کړمه وي

سر توره مهٔ شې خوږ دَ ناز مېرمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هړو ځوانې رانهٔ شي

چې خهٔ کړې هغه به رېبې مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پړ دو پټو کښې کړوندې مهٔ کوه

یو ځاځکے وینه راکښې پاتې نهٔ شوه
توري شپېلۍ چې کله ما اوریدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

او خاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکاري خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

اوواښې ټولې د قسمت لوښې دي
خلق ګډيا دي سنړګان لوښې او
زمونږه ننګې ميښې يې نه کوي

وائې تر څو پورې په زغم دې م
زه درته کور کښې لمغړې کومه
څې په کوڅو کښې لوړغې کوې ته

کم عقلې هسې پرېشانه يې ته
د محبت غمونه بوجه خو نه وي
ستړګې يې هو باندې درنېږي کله

منم چې ګړنې محرومې مو دي خو
ګلې زمونږه هيروشيما نه دے
چې د سپرلو پکښې وږمې شنډې شي

مينه اوباسې له زړګو نه ويرې
اوس که اوښان ساقي شېرينې زما
نو دروازې دې د کور ټيټې نه شي

آخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نه اودرېږي
آلونې مې همېشه يادوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تت چې دي نهٔ شي دَ ښايسټ رنګونه
ځان زهٔ دَ مرګ ښخوته نيسمه خو
لکه دَ سوي لاس په تا ساتمه

اووايي ټول دَ اکسيجن کمے دے
هيڅکو ته هسې خوشحاليږي ځله
څوک ليوني نهٔ دي چې تا يادوي

دومره بيلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هيڅ نهٔ رشمه
دَ کوهي خټه په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سينه لويه کړه
څومره خځلې ورته اوغورځېږي
خو پليتيږي نه رواني اوبهٔ

دَ ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوي
راته معلومه دَ رقيب توره ده
ما دَ جبو له ماره مهٔ ويروه

ستا په فرېب کښې څنګه راشمه زهٔ
زما دَ ژوند غرمو کښې سرسپين شواو
ته لا دَ توي پشکال ګيدړ يې

Scanned by CamScanner

دومره سېوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اوښو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې يې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هيڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بيا دې څه کنده کنستلې ده چېرې
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه دروازې ځايه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه يمه
خو مطلبې په ختمه اور لګوې

رب دې دروغ کړي خو وېرېږمه زه
زما احساس داسې شګلن غوندې شو
ځيوړ په دې کلې کښې چينې اوچې شوې

وېل يې رب دې پکښې خېر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوکوټي

وائې له هر چا په ما ګران دے ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړه باندې تیاره راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه اوغورځوي
وائې را اورسېږي سپېره بابا

راباندې خوا د خلقو مه بخوره
موږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو پکښې غوا لنګ شي

کوم ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چینار اونې له مونږه اوځي

رب دې کاڼه کړي د شیطان غوږونه
نیسه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سې ته پرېږده ګنې
تا به په درېو کاڼو طلاقه کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

شپېږنې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغېږي
څو چې ګزک نه شي پرسوب اونکړي

لاس يې تنګ شوے د خاوند دے څکه
وائي که ماله يې نتکی جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر ګوټلي نه دي
څکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدائے شته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څه دے چې
زما دښمن به په ما ډز نه کوي

له دې نه لويه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

مياندې دې لارې د بچو ښارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه ستېشن اودرېږي کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه تقاضې د محبت پسې ژړنم
شیرینې خنګ کښې مې ویرېږي خله
پاخه رنګونه په اوبو کښې نه ځي

اووائي دومره نادیدکه نه یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
د سرو چاړه په ږمانه منږمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو ملېږے هم ازار کړے نه دے
د کلي خلق مې په خنه قتلوي

زه دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړه نه سوزي ؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اوربلم
داسې لل ګل شومه شېرینې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګې اوشړي

ته به له لوږې نه مړ شوے نه وے
ښکاري ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې ژاړي وو

Scanned by CamScanner

خدائے شته ژړا د زړهٔ د درد نامه ده
چرته مې حق د چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

○

ساه ترې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت دنړ ته اوس کاڼي اولي

○

نور د فرېب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ د دوؤ مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

○

د خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوي د بکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

○

د بې حسۍ هډو څهٔ حد نشته دے
زړهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای ښته په زړه کښې مې هېڅ غلا ننته نو
د چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران د کلي وژني په دې
چې زه د هر چا سره مينه کوم

نور زه انصاف د چا نه نه غواړمه
که وس مې او رسېد شېرينې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک د تخليق له درده څه دي خبر
ګوتې چې نيسم حادثو ته د ژوند
د خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

اوو ايه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستاسو چړګان هم په خوله بند نه لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

زهر خوړه دي په فضا کښې د چم
ما د مارغانو ژبې هم زده کړې خو
د بدامنۍ علاج مې هېڅ او نه شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پر ېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

ډېرې بې خونده چينګې دي دَ بنار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ پاته روم ورونه

انديښنې هم وي دَ الوت لاړو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مينه ده خو
بيا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستا سو مرتبه لويه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړې
مونږه څهٔ هم او بو زاوړلي نهٔ يو

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چا
خدايګو په ذهن مې تيارهٔ راولي
دا بڼې وتلي دَ .عجلې بلونه

Scanned by CamScanner

یو لېونی په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوندره وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې ورېږي خوروي

منم فضا مې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا به څه وښې ورېږي د ګلو

محبتونه فاصلې نه منې
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

ښار پناه وائي که سیلے راغله نو
خدائے شته چې پرې څې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وهنو اوخوره

په یو نظر چې به مې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله ښپه زورونه کوي
نو ستومانې مې د وجود اونه څي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوي دَ سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوبۀ وهي

دَ بد نصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شپېینې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هیڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سرتورې پېغلې ماتمونه کوي

دهرې شلېدلې. دَ رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپې څرمن په ځان راواچوي زر

وینه مو جام نهٔ شي واورینه شپه ده
منم شیرینې دهره ګرانه ده خو
کتهوی چغه کړه دَ زیتون تېلو کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نه یم
په بد حالۍ باندې مې مه تېروځه
غوښه که اوسوزې پښتې نه بښه وي

داسې ناراسته کړو د ژوند عیشونو
اوس چې بجلۍ لاړه شې سخت اورې کښې
ځان ته بېوزې هم وهلی نه شو

د چا ناموس پکښې چوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېشته وه
هلته د کانړو بارانونه کېږي

زه تقاضې د مینې بښه پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دي
څه څه د لوبو ګوډاګي خو نه یم

منم چې هیڅ ترینه سازېږي نه خو
د چا د سپورې هم نه ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه بښه وي

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې جنته شې ګلرنګې، له تا
د ګوتم بده مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

پکښې هیڅ لارې د منزل نښته دے
ترې ګېرچاپېر دي د صحرا ریګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ویرې
د ازغکې اوبه په ما اوڅښکلې

غلے که ناست یم خو خوټکېږمه زه
ما خاموشۍ کاڼے کولے نه شي
غرونه لاوا شیندي چې غږ اونکړي

زه قدغنونه په چا نه پردمه خو
ښه ته په ښه بد ته به بد وایمه
حجره، جمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده د ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به ته ختله

ورته چې وایم بناسته جینۍ ده
شیرینه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس ښارې دَ سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل دَ خپل احساس لاهو کړې
ستا دَ ښایست دَ موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نهٔ وي
چې مې په ټول وجود دَ ناز مرمنه
لکه دَ ژمي دَ غرمې خوره شي

اومنه بد هسې دَ شپې مهٔ وایه
نمر لا ورمبۍ ځړیکې وهلې نهٔ وي
چې لار کښې لوټ شي دَ وږمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پانړې پانړې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څهٔ شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
دَ ډاکټرانو دوائي نهٔ خورمه
اوس به په ځان څهٔ تجربې کومه

اوس دې ستم ته دَ ژوند څهٔ اووایم
چې زهٔ دَ خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبهٔ اوچې شي

Scanned by CamScanner

پـه زړهٔ چاوُدون پوري مې خاندې خـله
چې لـوږه تـنده شـوه سـېوا کلي کېنې
دَ ښار پـه ښېنک باندې ډاکه پرېوته

زهٔ بـه دې زهرو باندې نهٔ وژلم
څـه بـه لـه ما نـه اړولې ؤُ تا
نو ما بـه ساه هـم اخستلې نهٔ وه

وائې شـکونه پـه تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کـوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شـېرېنه وائې لـه نظره بـه شې
هـله قـدم ږده لـه دُرشـلـه بهر
چې بسـېاني دردته لوګې کرمـه زهٔ

ما بـه لـه دې بلا نـه څوک خلاصوي
تـهٔ چې پـه نيمـه شـپه کـمـسې پرانيزې
پـېرېان راپاسي پـه ما کټ واړوي

چې هـلو ځـلو ئې هېڅ خوند اونکړو
کونړې ويـل هـرڅـهٔ پـه شـرق اونکه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

شېرینې ستا کیاې په سر سترګو څو
که دې زما دا بده ورځ اولیده
درنه به اوتښتې د شپې خوبونه

خاځنا زړه به خرابېږي زما
لا څو مې سترګې هم ورغلې نه وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې یې ووینې د پلار له کوره اوځي
پوے شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نه شي څو
اووایې دا ځل راتله غین مه کوه
بیا به قسم دے داسې کار نه کوم

پخنه توبه که یې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مه کوه
پړے که اوسوزي خو وُل وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پهانسۍ تختې ته ما خېژوي
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

○

خدائے شته چې کانے جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
تکیا ده توت ته بیکیانه واڼې

○

ستا سر تېزۍ خو یادېدې کلي کښې
نن دې د چا ستر کې لیدلي دي چې
د بیوکښۍ نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوي
یاد کړه چې ځان به مې له تېوتې وژنه
نو تا به کریکه کړې چې غرقه شومه

○

مردار خواره وي د ذلت سره څخ
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پرېږده د بل په نمرۍ ښخوند مهٔ وهه

○

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نهٔ شوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای شته چې ساه لاله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به یې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکه ځان بناپي شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووې
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وې چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنځ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګنهو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پښتو ستر ګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي نه دي دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او دَ ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هڅه دَ خپل ځان زهٔ صفائۍ نهٔ کوم
خو رب دې نېکو ته اوس پام کړي زما

توبې اوباسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نهٔ کوم
له انسانانو په څهٔ طمعې اوکړم
زهٔ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي اووېل
هره خبره باندې سوچ وې پکار
توکلې لاړې خولې ته نهٔ راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس دَ مینې
دَ هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

لږ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په کوره باندې مړې دښمنان
ځله يې زهرو باندې اووژنه

○

زهٔ د انسان بې حرمتي نهٔ کوم
خو چې وينا د پيغمبرؐ رد کوي
نو کوڅه ډب سپي ترېنه ښهٔ ګڼمه

○

د سياسي رهنما ژوند خاورې شه
د امرسې خوند يې په خوله کښې وي لا
يو زورور يې بې ښتې ګسه کړې

اش پرېوځې په ماحول د ګناه
د ښار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې يوه پنجرې کښې اوسي

○

موشګافۍ دي يې په شرق اولګي
چې شريعت سره په لاره نهٔ ځي
بعضې زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

○

څنګه وي نوره د ايمان کمزورې
دانه چې اوس د جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زړه هم ملامته نهٔ شم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې صفا خبره اوکړه خو
ګنې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګنې ښاغلتونه مې په ستړګو کېنې وي
خو بې وسه ئې رانچوړ داسې کړي
لکه دَ ناوې ځې په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې رېز مرېز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده ئې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته خطرې بدلوي

وصل ئې داسې ځنځ خبره نهٔ وه
خو هېڅ بې هځه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شومله ځکلې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږې نس په کوټه
راسره داسې کوټه تا اوکړه چې
په غرېدلو ستر ګو هیڅ نهٔ وینم

○

دَ تکلّف محتاجه نهٔ دهٔ، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونی
تا ودهٔ ستونه راته خله کوي

○

که مې په کور کښې هیڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله خپل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

○

اوني په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما چې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو جولو ته ځان غورځوي

○

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې بل بربنړوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پیسې دا پښتانهٔ اوګټي
ټوله شپه دې ګډوي حجره کښې

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لوښې هم نهٔ موي

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسې د دنیا قاتلان
په کاڼو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائې د لوږې نه دې مړه شمه خو
راته به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

د نرخه مهٔ اوځه د کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلا نهٔ کوي

پېۍ چې د تې ماشوم له نهٔ ورکوي
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اوویسئ
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیړې راولي

○

چې ئې په تې . وي اشتهار اوکتهٔ
وښل ئې دا په نیغو دهپړ ظلم دے
دوؤ ته سپوا بچي راوړے نهٔ شم

○

دَخدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لتون وُ دَ چیا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ ماده په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

○

کور رانه ورک دے او دَ زړې شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسې مې چرته کانړے نهٔ کړي

○

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَچا
چې سپړ اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سپل راتول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هیڅ اونهٔ شو
دَ دوؤ په تېر کښې یٔ لَس اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکی خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنی هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلے دے پړق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړلي
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څله
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مېنځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

ربښتیا وېنا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما دَ هیڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان څله څنړې شېریني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړې مبارک ورته د نوښت واوره شه
خو ښتا د سپین سر نه قربان شم اوری
باغي له میانده و نه چې شو کوي

هر څه چې وو خو تا په چوړن نه کړه
راته په شا چا ټپوس کړ جوړ
دا سې چې خولې پورې دې بچه اوتړو

درسره دا خبره منه مسمه
که زړه دې تور دے له دنیا ناهه
نو بیا د کور سفیدي شمله کوې

څوک د فطرت لارې نیولے نه شي
زخم چې سړوا شي تا ته ښه پته ده
ګل انې شهلا' اتش فشان شي غرونه

نن چې مې شوندې ورته اوچیچلې
وښل مې خپل علاج په وخت وي پکار
ستا په مازیغو کښې جوړ چینجي شوي دے

څوک ترینه سمه ورځ بیدلے نه شي
رانجه مې او ښکو په رخسار خواره کړه
ښکاري چې بیا چاته اوبه خړوي

Scanned by CamScanner

د وش دا لوئ احسان به څوک هېر وي
لا جینکۍ د نشو کالو نه وي
د پېغلتوب غور ځنګ ئې ملا ماته کړي

○

چا له هم نه ورکوي ځائ په زړه کښې
په صفایئ باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل ځ د ایینې نشته دے

○

سر که مې غواړې نو په خود کښې اصه
که سیادلې دې په ځان راوستلې
سر به هر څهٔ ته ور په خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس د مینې رانیکلو تا
د سیند چپو راله پناه راکړله

○

ته خپله لور خور قرمېزنه ګڼه
خو ما څهٔ داسې اورېدلې دي چې
خپله برجو له پردي باته ښهٔ وي

○

د ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
د بارانونو انتظار مهٔ کوه
چرته وریځې غرغنړه اونکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

راته ئې مه وښئه ځړيکه پرېږدوه
يتيم که وږی هم خدای خوشحاله کړلو
خو د ژړا عادت ترې اونه وتو

چا ته د سپي سړي نظر نه کوي
هسې بې ځايه پرې ځان مه سپکوه
کاڼې هغه دروند وي چې پروت وي په ځای

د حقيقت زهر ګوټلي دي ما
زه خو د خوب دنيا کښې نه اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوې راکوي

وينې ئې اوڅکلې زما د وجود
ما ډاکټرانو باندې مه ګرځوئ
رب دې د خولې لاړې دارو کړي زما

زه بدګمانه ستا په مينه نه يم
خو څنګه زده کړم د راګونو ژبه
مزدور غريب د لوږې غوږ نه وينې

شيريني دا يو اعتراف يه کوې
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات لوښي آواز پېژني

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

۳) ستړګو کښې خوب دَ ډکو دریابانو نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روپے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

۴) راتله غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

۵) ګرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)

۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي
دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه

۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library